

BARINGKUAS

REBOLUSIONARIO A DIARIO TI UMILI ITI CAGAYAN VALLEY

TAWEN 2000 BLG. 3

ISYU ITI HULIO-SETIEMBRE

EDITORIAL

Paayen ti Oplan Makabayan! Suppiaten ti pasismo ti estado!

“Ti rebellion ket saan nga ilil-lili, daytoy ket ilig-is!,” napangas nga indeklara ni Presidente Joseph Estrada apagtugawna pay laeng. Nalawag a saan a linak ken kappia ti gandatna no di ket riribuk ken nakaro a pananggundaway kadagiti umili.

Iti kongkreto, insayangkat ti gobierno ti narungsot ken mapangdidigra a pasista a programana, ti Oplan Makabayan (OPMAK). Manipud iti tengnga ti 1998, nairussuat ti todo-giera kontra iti umili ken rebolusionario a tignayan.

Panggepna a lapdan ti panagtignay ti umili a mangiruprupir ken mangilablaban kadagiti demokratiko nga interes ken pagsayaatanda.

Gandatna a paayen ti panagabante ti rebolusionario a tignayan nga itantandudo ti Partido Komunista ti Pilipinas, Baro a Buyot ti Umili ken Nailian Demokratiko a Prente ti Pilipinas.

LINAON

EDITORIAL

Panangpaay iti pasismo ti estado

1

PASISMO

Oplan Makabayan, Oplan kontra iti umili

3

REBOLUSION AGRARIO

Ti panagani ti balligi ti agreb iti Sentral Isabela

9

EKONOMIA

Pagpaayanna ti AFMA?

14

Riribuk ti ipaay ti binulan a panangngato ti presio ti langis

16

PAMMADAYAW

Panagsaludo iti kinabannuar ni Cheryth “Ka Leony” Dayrit-Garcia

18

DAMDAMAG

24

SEKSION YBANAG

Espesial nga Kurso na Kusechero

30

SALUN-AT: Trangkaso

32

GIMONG KEN REBOLUSION PILIPINO, NAILADAWAN

33

MANIPUD KADAGITI AGBASBASA

39

KULTURA

40

Agpampammarang ti OPMak kas Nailian a Programa a Pangkappia ken Panagdur-as. Kinapudnona, awan nagdumaan daytoy kadagiti naglabas a naranggas a programa a kontra-insurhensia. Kas ti OPLAN Kadena de Amor, Oplan Katatagan, Oplan Mamamayan, Oplan Lambat Bitag (OLB) I, II, III ken IV. Pammaneknek ti bOPMAK

Paregtaentayo ti anti-pasista a dangadang a nakasilpo iti anti-piudal a panagtignay. Buklen a dagus dagiti organisasion masa a limed ken naparang. Irussuat ti rebolusion nga agrario a mangreppet ken mangpatibker kadagiti masa iti panangsangoda iti kabusor

a napaay dagiti immuna a kontra-rebolusionario a kampania ti agari-ari a sistema.

Para kadagiti mannalon, saan a panangsalaknib daytoy iti interes dagiti marigrigat. No di ket panangisalaknib kadagiti interes dagiti apo't daga, dadakkel a burgesia kumprador ken ganggannaet a monopolio kapitalista. Iti panangisayangkatda ti korporado a panagtalon, komersial a panagtroso,

panagminas ken dadduma pay a programa a mapang-agom, ken mapang-allilaw a programa a mangpatakyas kadakuada.

Kasingin dagiti kampania militar ti panangranggas ken panangliplipit kadagiti umili. Panangitinnag ti curfew. Panagummong ti balbalay ti masa wenno 'grouping'. Pananglapped ti trabaho iti bangkag, uma ken iti kabakiran. Pilit ken awan-bayad a panangitakder ti kampo dagiti pasista a tropa. Puersado a panagpagayd. Iligal a panagrekisa ti balbalay nga awan warrant na. Panagsalbeyds. Panangitakder kadagiti puersa a paramilitar kas ti CAFGU. Awan pulos magangganabda no di kinarungsot dagito asu-aso a pasista.

Bayat nga umir-irteng ti militarismo iti kaaw-awayan ken iti ciudad,

sumangsango ita ti rehimen iti nakaro a krisis pang-ekonomia ken pampulitika.

Napartak ti pannakaisina ti agdama a rehimen iti umili gapu iti naranggas a panangatake kadagiti demokratiko nga interes ken karbengan a kas tao. Ken gapu kadagiti kontra-umili a pang-ekonomia a programana a dikta dagiti ganggannaet a monopolio kapitalista kas ti denasionalisasion, liberalisasion, pribatisasion ken deregulasion iti kinabaknang ken negosio iti pagilian.

Kagiddan dagiti balligi iti taktikal nga opensiba ti NPA, umir-irteng met ti dangadang dagiti umili a Moro babaen ti MILF-Bangsa Moro Army. Obligado ti AFP nga iwaras ti puersana tapno sangoen dagito. Maob-obliga met daytoy a mapanawan ti dadakkel a tipak ti erya a saanna kabaelan a sullatan.

Masapul a gundawayantayo daytoy paborable a kasasaad. Pagiggeman ti nasagedsed ken nasaknap a pannakidangadang a gerilia bayat a pursigido nga organisaen ken patignayen ti masa para iti panangidur-as kadagiti kampania ken pannakidangadang a masa.

Umabantetayo kadagiti nalukay nga erya tapno napartak a makapagpalawa ken makapagpapisga. Tapno magun-od ti patas a panagdur-as dagiti larangan a gerilia.

Paregtaentayo ti anti-pasista a dangadang a nakasilpo iti anti-piudal a panagtignay. Buklen a dagus dagiti organisasion masa a limed ken naparang. Irussuat ti rebolusion nga agrario a mangreppet ken mangpatibker kadagiti masa iti panangsangoda iti kabusor.

Talmegan ken seriosoentayo ti pananglaban iti pasismo ken panangpaay iti OPMak. Kas ti kinuna ni Sun Tzu, maysa a natan-ok a pilosopo a Tsino, "Ammoem ti kabusor ken ammoem ti bukod, ket maipagballigiam ti ginasut a labanan nga awan uray maysa a pannakaabak."

Adalentayo ti Oplan Makabayan ken ti tignay ti kabusor tapno makaaramid ken maipuesto dagiti annatup a taktika basar iti kabaelan ken mapanggeddeng a paayen daytoy. Agirussuat kadagiti taktikal nga opensiba a patama iti bagi ti kabusor ken naimpanawenan a danog iti ulona.

Ingato ti kabaelan dagiti yunit gerilia iti panagtiktik. Aramiden a regular ken tuluy-tuloy ti panagsanay a militar. Pagiggeman ken ipasaknap dagiti basaran a pagannurutan iti tignay-gerilia.

Epektibo laeng dagiti operasyon ti AFP a "mangbirok ken mangrebbek" no addaan daytoy ti epektibo a lokal a makinaria iti paniktik ken lokal nga impormer. No aglukay kadagiti taktika ken pagannurutan a gerilia dagiti yunit ti Baro a Buyot ti Umili. Ken no saan a maor-organisa ken mapatpatignay ti masa para iti kontra-paniktik ken panangaywan iti seguridad.

Talmegan a dagus ti panangammo ken panangrebbek iti lokal a makinaria iti paniktik ti kabusor. Paayentayo ti panangitakder iti daytoy bayat a pappapigsaen ti bukod a makinariatayo iti kontra-paniktik.

Masapul a buklen dagiti yunit ti lokal a milisia ken dagiti kuerpo iti depensa dagiti organisasion masa tapno sistematiko a mapatignay iti paniktik, kontra-paniktik ken dadduma pay a trabaho a militar.

Regular a tasaen dagiti kolektibo iti organisasion masa, Baro a Buyot ti Umili ken Partido ti kasasaad a pangseguridad ken agaramid ti annatop ken naimpanawenan a pagannurutan a depensiba ken opensiba. Pasayaaten ti panagtignay a limed. Sukisoken a nalaing ti kinatao ken tignay dagiti maipauneg kadagiti organisasion masa ken mapasampa iti BHB.

Paregtaen dagiti tignayan ken kampania a kontra-militarisasion. Kontra iti panangitakder ti CAFGU.

Kontra iti panaglabsing kadagiti karbengan. Ken kontra kadagiti pasista a panggep ken programa ti rehimen.

Padur-asen ti trabaho a propaganda iti masa. Dagus nga ibulgar dagiti panaglabsing kadagiti karbengan a kas tao ti AFP, PNP ken dagiti paramilitar a grupo.

Makikaykaysa ken awisen dagiti simpatisador ken alyado iti panangidur-as ti tignayan nga antipasista iti nadumaduma a lokalidad.

Kas dagiti immuna a napaay nga

OPLAN, mangidanon ti OPMak iti rigat ken riribuk kadagiti rebolusionario a puersa ken iti umili. Ngem dagitoy ket maringbawan. Napadasantayon dagiti naririgat a kasasaad nga impalak-am ti Linteg Militar ni Marcos, ti Total War ni Aquino ken Ramos ken dadduma pay a kontra-rebolusionario a gandat dagiti naglabas a rehimen. Amin dagitoy ket nakabaelan a riningbawan ken pinaay.

Kas iti naglabas, awan sabali a turongen daytoy a programa no di iti basuraan ti pakasaritaan. Awan sabali a kaipapanan daytoy no di mangted ti paborable a kasasaad tapno magun-odtayo ti sigurado a panagabante. **B**

OPLAN MAKABAYAN

OPLAN KONTRA

ITI UMILI

Agpammarang kas programa iti panangsalaknib kadagiti interes ken kiddaw dagiti umili tapno magun-od ti urnos, linak ken kappia. Kasla nasayaat dagitoy a panggepna. Ngem ania't kinapudno?

“Nasingpet itan dagiti soldado. Ken tumultulong ti gobierno iti kasapulan ti bario,” ti ipadpaduyakyak ni Gen. Rodolfo Garcia, CO ti 5th ID ti Philippine Army.

Daytoy ti kayat ti gobierno nga ipammarang iti umili. A manangsalaknib kanon ti AFP kadagiti interes ken kiddaw dagiti umili.

Idi tengnga ti 1998, intennag ti rehimen ni Estrada ti Oplan Makabayan. Gubat laban iti umili. Iti CPP-NPA-NDF ken MILF. Inrussuatna daytoy bayat nga ilaslastogna a nakapsuten ti rebolusionario a tignayan. Saan kanon a mangmangted ti serio a peggad iti panagturayda.

Gasgas a konsepto

Partikular nga operasion ti militar ti rehimen US-

Estrada ti OPMak. Para iti kondukta ti pang-uneg nga operasion a pangseguridadna. Rantana a labanan ti awawaganna a Lokal a Tignayan a Komunista (LTK).

Us-usaren iti OPMak dagiti puersa a nagaraw (mobile) tapno ‘dalusan’ dagiti target nga erya. Ti puersana met a teritorial ti mangpatibker ti lokal a depensa ken sistemana a pangseguridad.

Ti umuna a tukad ket ti panangisagana kadagiti lugar a pagtigtignayan dagiti rebolusionario a puersa. Maipauneg ditoy a tukad ti panagtiktikda iti tignay ti Partido, Hukbo ken masa. Kagiddan daytoy ti panagsanay kadagiti puersa ti AFP ken koordinasion kadagiti ahensia ti gobierno sakbay a serreken ti rebolusionario a base.

Kalpasan a ‘maisagana’ dagiti lugar, isayangkat ti ‘triad’ nga operasion. Ditoy nga agkukumplot dagiti puersa ti AFP a mangisayangkat kadagiti operasion a militar, dagiti ahente ti paniktik iti lugar, lokal nga ahensia ti gobierno ken dagiti kontra-umili nga organisasion a mangipatungpal kadagiti proyekto a serbisio-sosial.

Panggep daytoy ti pananggun-od ti kontra-rebolusionario a kasasaad tapno epektibo a masupiat ti panagtignay ti umili.

Panggepna nga ipaidam ti suporta ken rekursu kadagiti rebolusionario a puersa ken maipatungpal kano dagiti proyekto ti gobierno. Tapno malimitaran ti rebolusionario a tignayan kadagiti rekursu ken suporta ti masa agingga iti

epektibo daytoy a malapdan ken marebbek.

Sigud a talmeg ti OPMak ti Southern Tagalog, Isla ti Negros ken Mindanao. Ngem gapu iti panagdur-as ken panagpabaro't pigsa ti rebolusionario a tignayan iti intero a pagilian, saanen a makaanay daytoy naikeddeng a direksionna. Isu a nalawlaw a ken ad-adu a lugar pay ti sinaklawna.

Dagiti naparang a langa daytoy narungsot ken manangraut a programa ket ti deployment ti AFP Special Forces, Infantry Battalions, PNP Special Action Forces, PAOCTF ken CAFGU.

Iti napalabas a tawen, 103 a brigada, 556 batalion ken nasurok sangaribo ket kagudua a kompania ti AFP ti nangirussuat kadagiti kontra-insurhensia nga operasion laban iti CPP-NPA-NDF. Iti CV, adda 4 a brigada ti AFP a nakapakat laban iti umili. Mailaksid pay ti PNP ken dagiti CAFGU.

Naituyang ti P331 bilion a kuarta ti umili nga agserbi iti panangpadur-as ti AFP. Malaksid ditoy, sansanayen pay daytoy (AFP) ti imperialismo nga US tapno lalo a mapakaro ti panangranggas. Biagen manen dagiti grupo a vigilante. Padakkelen pay ti CAFGU. Nakatakderen daytoy iti nasurok innem a ribo a bario iti intero a Pilipinas. Iti Tanap ti Cagayan, adda uppat a kompania ti CAFGU ita a naiwaras.

Umili ti mapanggeddeng, saan a dagiti banag kas ti ramit militar

Saan laeng iti kaawayan ti talmeg ti OPMak no di ket karaman dagiti sentro nga ili ken siudad.

Iti sango ti pumigpigs a progresibo a tignayan a masa, awan-duadua nga ar-aramaten ti gobierno ti PNP ken AFP tapno lapdan dagiti naparang ken ligal a panagtignay ti umili. Ken pairuten ti panangsiput kadagiti ammoda a lider masa, aktibista ken progresibo a masa.

Panagkaradap ti operasion a paniktik

Kagiddan ken katulong dagiti operasion militar ti panangipakat kadagiti lambat iti paniktik iti rebolusionario a tignayan. Kangrunaan a target ti paniktikda dagiti kameng ti Partido, Hukbo, aktibista ken rebolusionario a masa.

Addaan paniktik dagiti yunit iti tunggal tukad nga idadaulan ti Army ken Pulisia kas ti MIG, ISG ken MICO. Dagitoy ket mangitaktakder kadagiti lambat-paniktik tapno

makaala ti impormasion tapno usarenda a supiaten, didigraen wenno isiasi ti tignayan a masa, butbutngenda dagiti aktibista wenno agaramid iti panangranggas.

Siasinno ken ania dagitoy a lambat?

Isuda dagiti naparang nga impormer a nangtraidor iti tignayan ken agpapaaramat iti kabusor. Adda pay dagiti limed nga impormer iti uneg ti bario.

Kasta met dagiti opisial nga intel nga agpampammarang kas sibilian. Ken dagiti nakapauneg iti Barrio Intelligence Network (BIN), Student Intelligence Network (SIN) ken dadduma pay nga intel.

Dagiti addangen manipud panagsagana agingga iti aktual a panangipatungpal ti Oplan Makabayan ket nakabasar kadagiti maurnong a datos ti operasion a paniktik. Manipud

kadagiti impormasion a maala dagiti regular nga intel, karaman dagiti maited a datos dagiti maallilaw wenno nabutbuteng a masa ken puerisa.

Mapang-allilaw

Iti purok ti Aggay iti Sto. Nino, Cagayan idi Marso 2000, inummong dagiti tropa ti 41st IB PA ti AFP dagiti bumario iti uneg ti kapilia iti bario tapno mawarasanda kano ti agas. Impalawagda a panggepda ti tumulong. Kagiddanna, nag-orientasionda a dagus nga agipulongda no adda sumangbay nga NPA.

Bayat ti panagpamitingda, dagiti dadduma a soldado ket nagrekisa iti kabalbalayan. Innalada dagiti pagduaduaan a ramit ti NPA, inramanda uray ti laya nga imula koma ti masa.

Iti met Isabela, ti 'medical mission' ti 502nd Bde iti Jones, Isabela idi June 23 agingga 27 ket kakuyog ti brigada nga operasion.

Ipakpakita daytoy ti dua a rupa ti AFP. Ti panagusar ti inasukaran a bala iti maysa a bangir ken panagranggas iti maysa.

Ti manangallilaw a langa ket ti panangisayangkat kadagiti medikal ken dental a mision. Panagkugit. Mass wedding. Tumulong iti konstruksion, transportasion ken panagmula. Agirussuat ti relief operation. Agpabuya ti sine. Agisuro ti literasia. Agisponsor ti field trip wenno panagpasiar.

Katinnulong ti AFP iti panangipatungpald a kadagitoy ti pulisia, dagiti ahensia ti gobierno kas ti DPWH, DOH, DSWD ken dagiti NGO. Karaman pay ti mass media.

Dagitoy ti langa ti saywar ti 'triad' nga operasion nga agserbi iti panagpalukay kadagiti operasion nga intel ken kombatan laban iti rebolusionario a puerisa ken masa.

Panagtulong nga adda panggepna nga allilawen, butngen ken alaen ti impormasion dagiti masa. Pakapsuten ti panagtalekda iti bukodda a pigsa ken patamnayen ti panagkaykaysa ken panggeddeng nga agrebolusion.

Dagiti reaksiunario a soldado ket agserserbi iti reaksiunario a rehimen. Amin ngarud a sarita, aramid ken panggepda ket agserserbi saan a para iti umili no di ket para kadagiti agar-ari a dasig. Saanda a panggep a pasayaaten ti kabiagan dagiti bumario kadagiti aktibidad a pangsaywar.

No kumapsut ti mapanglaban a kapanunotan ti rebolusionario a masa, kameng ti Hukbo wenno Partido gapu iti saywar, nalakanton a maallilaw ken maaramat laban iti rebolusionario a tignayan.

Panaglabsing iti karbengan a kas tao

Ti tunggal operasion a militar ti Oplan Makabayan, nasaknap ti panagranggas ken panaglabsing ti karbengan a kas tao, ken linteg mainaig iti kondukta ti gubat.

Ti 200 a kaso kada aldaw a panaglabsing ti AFP, PNP ken CAFGU iti karbengan tao ket nangatangato a bilang kumpara kadagiti kaso iti naglabas a rehimen.

Manipud Hulio 1998 agingga't Hunio 2000, nairehistran ti nasurok 1,243 a kaso ti panaglabsing iti karbengan kas tao iti intero a pagilian.

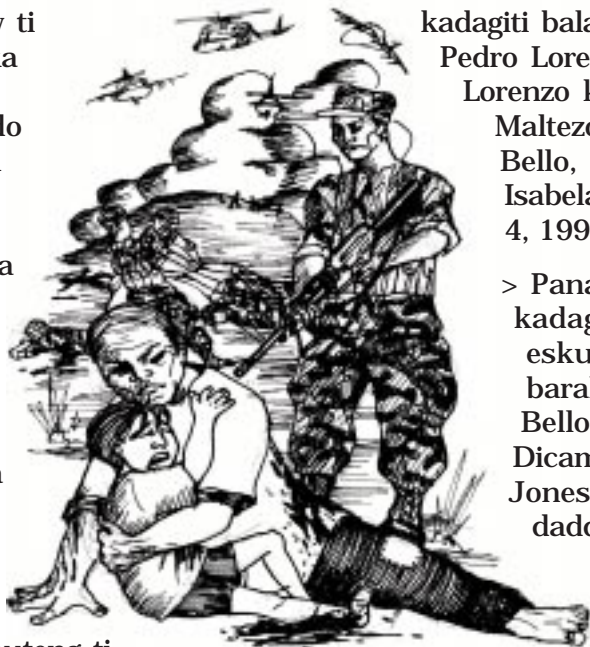
Karaman ditoy dagiti sumagmamano laeng kadagiti adu a kaso ti panagranggas ken pananggundaway iti Cagayan Valley:

> Idi Mayo ken Agosto, 2000, iti panangidaulo ni Col. Rodolfo Alvarado ken Capt. Lapisar ti 41st IB, pilit a pinasurenderda dagiti masa iti Dalaoig, Alcala a pagsuspetsaanda nga NPA.

Impaayabda dagiti masa iti miting iti barangay, sada impaiggem dagiti plakard a nakasuratan ti nagnaganda ken inimbento nga aliasda ket inalaanda ti retrato. Pinagsapatada pay ida a surenderi kano.

> Panagtakaw ti 45th IB ti baka iti rantso ni Judge Wilfredo Tumaliuan iti Quezon, Isabela ken nuang ti masa a taga-Bayabo, Delfin Albano idi Pebrero 2000. Ipabpabasolda iti BHB ti panagtakaw.

kadagiti balay da Pedro Lorenzo, Sator Lorenzo ken Eddie Maltezo iti Villa Bello, Jones, Isabela idi Hulio 4, 1998

> Panagusar kadagiti eskuelaan kas baraks iti Villa Bello ken Dicamay 2, Jones ken dadduma pay a bario no agirussuat ti combat operations.

Napeggad para kadagiti ubbing ken ingkapilitan a saanda a makaserrek iti eskuelaan.

> Panangbutbuteng ti maysa a masakog a masa iti Dolores, Quirino, a nagresulta iti pannakaregreg ti anakna idi Nobyembre 1999 iti operasion ti 45th IB.

> Panangparigat ti 54th IB kenni Edmundo Dizon, pagsussuspetsaan a simpatisador ti NPA, iti Sitio Salay, Dipintin, Maddela, Quirino idi Setiembre 1999. Binugbogda agingga napukawan ti puot.

> Panangdugsol ti tropa ti 45th IB iti murdong ti M16 ti bakrang ni Jose Ratun iti Sta. Isabel, Jones, Isabela idi Hunio 1999.

> Panangiramraman a panangpaltog dagiti tropa ti 45th IB kadagiti sibilian iti sitio Diarao, Dicamay Dos, Jones, Isabela iti maysa a labanan ti NPA ken AFP idi Setiembre 7, 1999. Nasugatan ni Benjamin Asuncion ken maysa nga apokona.

> Panangpuor ti 21st IB

> Panangranggas kadagiti kabataan kas kada Danny Dolatre ken Niger Bartolome, taga-Villa Bello, Jones Isabela idi maika-3 ti Hulio 1998. Inimbestigar ken inabuso ti 21st IB nga idadauluan ti maysa a Lt. Bernardo. Kinulatada ti armalayt ti barukong ni Danny bayat a pinang-orda met ti armalayt iti ulo ni Niger.

Sumagmamno laeng dagitoy a pasamak iti kaawayan. Atiddog pay ti listaan ti krimen dagiti tropa ti 5th ID PA. Kanniwas daytoy iti ibagbaga ni General Rodolfo Garcia ken dagiti pannakangiawat ti AFP a "nasingpet" kanon dagiti soldado.

Narungso

Umad-adu met dagiti kaso ti panaglabsing ti AFP iti Internasional a Linteg ti Gubat ken Protocol I ken II ti Geneva Conventions.

Kas ti panagsalbeyds kadagiti *hors de combat* wenno awanan-kabaelan a lumaban nga NPA ken masa.

Dagiti sumagmamano laeng a kaso ti panaglabsing dagiti tropa ti 5th ID PA iti internasyunal a makatao a linteg:

> Panangisalbeyds kenni Cesario "Ka Deo" Piesa, idi Enero 30, 1998. Natiliwda a sugatan. Pinatayda iti kampoda iti Sto. Domingo, Jones, Isabela babaen ti panangiwalawal ti murdong ti M16 iti sugatna.

> Idi Abril, 1999 iti Dadda, Amulung, Cagayan, ni Henry 'Ka Ariel' Abraham ket natamaan iti saka, ken nakaibbet ti paltogna. Saan isuna a naikkan ti tulong-medikal. Pinaltugan dagiti pasista a tropa ti 41st IB a nakaigapuanan ti pannakabuong ti maysa a paset ti banga-bangana.

> Panangisalbeyds dagiti tropa ti 45th IB kenni Marcelo "Ka Mega" Astraquillo iti Sitio Gayung-gayong, Aga, Delfin Albano, Isabela idi Agosto 24, 1999. Nasugatan ken saanen a makalaban idi matiliw ngem pinatayda latta.

> Panangisalbeyds dagiti tropa ti 45th IB kenni Lydia "Ka Ren" Sicat iti Sitio Diarao, Dicamay Dos, idi Setiembre 7, 1999.

Indeppelda a pinaltogan ti ulona bayat a nakaidda. Agdama idi a masakit ken awan gawayna a lumaban.

> Ti kaudianan a kaso ket ti pasamak kenni Teresa 'Ka Leony' Dayrit-Garcia, a sinalbeyds ti 45th IB iti So. Dapis, Napaliong, Jones idi maika-16 ti Hulio 2000.

Ipakpakita dagitoy a kaso ti kinatraidor ken kinarungsot dagiti tropa ti AFP kadagiti *hors de combat*.

Mangikuskuspil

Kadagiti sentro nga ili, pumigpigs a ti tignayan dagiti mangmangged, agtutubo, tao ti simbaan ken dadduma pay a marigrigat. Mairusrussuat dagiti naimballigian a tignay - protesta a mangipakpakita ti pigs a ken bileg a nadanunen ti organisasion iti intarda.

Maibilang kadagiti lablabanan dagitoy nga organisasion ti kinaawan-daga, panagngato ti presio

dagiti produkto a petrolio, matrikula, ken dadduma pay a kontra-umili a patakaran ken linteg iti uneg ti panagturay ni Presidente Estrada.

Basar iti Center for Trade Union and Human Rights, 170 a kaso ti panaglabsing ti karbengan ti 12,500 mangmangged ti nairekord manipod iti rugi ti rehimen ni Estrada agingga Setyembre 2000. Kangrunaan ditoy ti naranggas a panangwara kadagiti piketlayn kas ti pasamak iti Manila Hotel ken iti Light Railway Transit. Ken naranggas a panagdispers kadagiti rali kas ti pasamak idi SONA.

Kaduada dagiti dadduma pay a sektor a makugtaran, maguyod, madanog ken maaresto kadagiti tignay-protesta. Uray iti sanguanan mismo ti Malakanyang ken Senado, brutal a maar-aramid dagiti panagranggas.

Masingir dagiti kontra-umili a kriminal

Saan a makalapped ti nauyong ken naranggas a gakat ti rehimen iti pangngeddeng ti umad-adu nga umili a Pilipino nga agturong iti dalan ti panagbalbaliw.

Agtalinaed latta ti kinaumno ti panangidaulo ti Partido Komunista ti Pilipinas. Ken umir-irteng pay ti armado a pannakidangadang ti Baro a Buyot ti Umili.

Gapu daytoy iti panagtalinaed dagiti basaran a problema ti agdama a gimong. Gaputta saan a kabaelan ti gobierno nga ipatungpal ti pudno a reporma iti daga. Ken kontra daytoy a gobierno kadagiti nainkalintegang nga interes ti naruay nga umili.

Ti nabaknang ken narimat a pakasaritaan ti panaglaban ti umili ket naan-anay a basaran tapno ideklara tayo, ita pay laeng, a napaayen ti Oplan Makabayan.

Daytoy ti paulit-ulit a napaneknekan ti rebolusionario a tignayan iti sango ti adun a kontra-insurhensia a programa ti agari-ari a dasig. Saan a mapengdan ti pangngeddeng ti umili nga agrebolusion tapno gun-odenda ti nailian a wayawayaya ken demokrasiya. **B**

Panagranggas kadagiti mobilisasion a masa iti ciudad

Rebolusion Agrario

Panagani ti balligi iti agreb

Iti Reynaldo Piñon Front (RPF), maysa a larangan iti Isabela, panangsango kadagiti parikot ti mannalon ti tulbek iti amin-a-bangir a rebolusionario a panagdur-as. Burburasendan dagiti bunga ti labanda iti rebolusion nga agrario (agreb)

“Ay, mailiw kamin kadakayo, kadua! Napaut la unayen ti maudi a panagpasiaryod'toy! Adda manen baro a kakaduatayo, a!” kuna ni Nana Selay, maysa a kameng ti grupo ti babbai.

“Baro a kakadua dagitoy, Inang. Estudiante a naggapu iti siudad,” naragsak nga impadamag ni Ka Joe, tumaktakder a dadaulo ti Sandatahang Yunit Pamproganda (SYP).

Saan a makatalna dagiti masa. Nagaribungbongda iti isasangpet dagiti kakadua. Makabang-ar ken makaikkat bannog ti panangsaraboda. Kablaaw ditoy, kablaaw dita. Saanda ammo no sinno ti umuna a sangoenda. No dagiti baro a kakadua wenno ni Ka Joe a lumaklakayen.

Dagiti agkakaarruba a nakadamag ket dagus a nangawit latta met ti ipasaraboda. Kasla piestan!

Daytoy ti kadawyan nga eksena iti barbario a danonan dagiti kakadua. Naimatangan dagiti baro a kakadua no kasano a mail-iliw ken ipatpateg dagiti masa ti Hukboda.

“Sapay koma ta agtalinaed kad'toyen ha, kadua,” nakuna ni Nana Selay kenni Ka Ariel, maysa a makipagbiag iti yunit ti tallo a bulan kas integri. Kasla mabain a sumungbat ti riknana. Saanna maibaga a nabiit laeng ti pannakipagbiagna iti SYP.

Naimbalitukan a pakasaritaan

Ania't makagapu iti nairot a panaglalangen ti masa ken hukbo?

“Malagipmi ti umuna a panagtignay dagiti kakadua ditoy. Agbubutengkami idi.” Rinuggian ni Tang Pelo ti agistoria bayat a nagsasangoanda ti nasam-it a diket a mais. Sinubliananna ti pakasaritaan iti lugar, a

kadawyan nga ar-aramidenna no adda baro a kakadua.

“Sakbay ti kinaadda ti agtigtignay a kakadua, nakaro unay ti kasasaad ti biag idtoy. Naturay dagiti apo't daga, usurero ken dagiti asu-asoda. Nagraira pay dagiti kuraddog. Uray al-aldaw, mapukaw dagiti ayup ken uray arado.

“Dakkel ti panagyamanmi iti tignayan. No awan ti Hukbo, awan ti uray aniamanmi. Isuda't nangisuro ken nangiyuna iti pagsayaaatan 'toy,' impannakkel ni Tang Pelo.

“Idi dekada setenta daydiay. Naregtada nga impalawag ti demokratiko a rebolusion ti umili. Nabukel dagiti organisasion a masa. Malaksid iti organisasion dagiti mannalon, nabukel met dagiti organisasion ti babbaket ken agtutubo,” nayon met ni Nana Selay.

Dimmanon agingga't distrito ti tukad ti lokal nga organo ti Partido. “Adda mangtartarabay a lokal nga organo ti Partido. Isu

nga uray napaut nga awan kakadua idi, nasayaat latta ti panagtaray ti panaggobierno ti umili ditoy.”

Saanda malipatan dagiti nagun-odda a balligi ti agreb. Naipasaknap ti panangibaba ti interes ti pautang ken abang iti daga iti 50 porsiento. Adda met sumagmamano a tenante a saanen nga agbaybayad ti abang iti apo't daga. Naipangato ti inaldaw a tangdan dagiti mangmangged-talon.

“Inkampaniami pay ti panangipangato ti presio dagiti produktomi a saba ken mani. Naikkat met dagiti panagkusit iti panagbilang ken iti panagkuenta. Nakitinnulag kami iti negosiante,” nayon ni Nana Selay.

Dagitoy ti saan a malipatan dagiti umili kadagiti barbario.

Dagitoy ti kayatda nga iyabante ken maipasaknap kadagiti kaarrubada a barbario.

Panagsiasi ken panagbaybay-a

Dekada otsenta (1980s), dakkel a didigra iti intar ti masa ti epekto ti pang-uneg a panagsiasi ti Partido iti linia iti pannakidangadang. Naglaok dagiti husto ken kamali a panagtignay.

Nasapa nga impangato ti tukad ti armado ken naparang a dangadang iti gandat a dagus a magun-od ti balligi.

“Dandani amin nga organisasion ket nakatalmeg iti panangsango ken panangited ti

“Dakkel ti panagyamanmi iti tignayan. No awan ti Hukbo, awan ti uray aniamanmi. Isuda’t nangisuro ken nangiyuna iti pagsayaaatan ‘toy lugarmi.”

suporta iti gubat,” bingay ni Nana Selay.

Immirteng met ti kinaranggas ti militar. “Adu kadakami ti natiliw ken nabalud, napukaw ken nasalbeyds,” lagip ni Tang Pelo. Maysa nga anakna ti

nagbuis gapu iti sobra a panangparigat ti militar. Natortur sada impisok iti maysa nga abut. Maysa a lawas pay sada natakuanan ti maruprupsa a bangkayna.

“Ania ti napasamak kadagiti balligi a nagun-od ti tignayan?,” saludsod ni Ka Ariel.

“In-inot a napukaw. Natalmegan ti gasgasan a labanan. Nabaybay-an ti Partido ti panangitandudo iti agreb ken dadduma pay a pagsayaaatan ti umili.

“Nagsubli ti bileg dagiti appo’t daga ken usurero. Naingato ti interes ti panagpautang. Dimmanon iti 50% kada apitan. Isuda metten ti maitaltalonan, “ sungbat ni Tang Pelo.

“No daytoy ti mabaybay-an, uray ti masa ket lumamiis ti rikna ken pangngeddengna nga agrebolusion,” nakuna ni Ka Joe.

“Ngem numan pay kasta, maysaak a saan a napukawan ti namnama a maisubli met laeng dagiti napukaw kadakami,” innayon ni Tang Pelo.

Rimmingbaw ti konserbatismo

Kalpasan ti 1992, nairussuat ti Maikadua a Naindaklan a Tignayan a Panagilinteg. Panangbigbig daytoy kadagiti panagsiasi ken kamali ti rebolusionario a tignayan.

"Iti nabayag a panawen, saan a dagus a naipasagepsep ti diwa ti Tignayan a Panagilinteg. Simmaknap ti panagduadua gapu iti pannakasinitayoy iti naglabas," palawag ni Ka Joe.

"Narigat talaga ti agilinteg. Ti amak a mapasamak manen dagiti kamali, bimmuntog met ti panagaddang. Saantayo a dagus a naamiris a ti panagduadua ken sobra a panagannad ket agbunga ti panagatras," innayon ni Ka Sinang, maysa a mannakigubat.

"Agpayso dayta, kakadua. Sapay koma ta saanen a mapasamak manen ti panagsiasitayo. Agpinnalagiptayol," talmeg ni Tang Pelo.

Tawen 1998, nausig ti Partido iti rehion ti gapu ti nabuntog a rebolusionario a trabaho iti amin a tay-ak. No iti naglabas ket simmaknap ti adbenturismo, iti panawen ti panagilinteg ket rimmingbaw met ti konserbatismo.

"Narigat talaga ti agilinteg. Iti amak a mapasamak manen dagiti kamali, bimmuntog met ti panagaddang. Saantayo a dagus a naamiris a ti sobra a panagannad ket agbunga ti panagatras."

Kas panagilinteg ti Rehion, napasingkedan manen ti panagiggem iti agreb kas kangrunaan a linaon ken tulbek iti panagdur-as ti demokratiko a rebolusion.

Panagbuelo ti dangadang a masa

Nangrugi a bimmuelo ti kampania ti agreb idi Hunio 2000 ken agtultuloy a sumaksaknap kadagiti kaarruba ken kabangibang a barbario a kasla puor iti kapanpan-awan.

"Umad-adu ti bilang dagiti makitangdan. Saan met ngarud lumawa ti masuksukay a daga. Isunga panangingato ti tangdan ti pinaggigemantayo," talmeg ni Tang Pelo.

"Nakatinnulong ken nakaalyadomi dagiti sumagmamano a kameng ti konseho ti barangay." Idi naidalan iti asembliya ti barangay, inrupir dagiti mangmangged-talon ti pormal a panangbigbig kadagiti kiddawda.

"Pormalidad laeng daytoy. Ta uray pay awan pammalubos ti konseho, sigurado a magun-odmi latta daytoy ta nagkaykaysa saanen dagiti makitangtangdan iti agkakaarruba a bario," nayon ni Tang Pelo.

Malaksid iti barangay assembly, adda met sumagmamano a grupo a simmango kadagiti apo't daga. Inallukoyda dagiti sumagmamano a nababaknang a mannalon nga agtangdan ti nangatangto.

Iti panaglagom ti larangan, ti panangingato ti tangdan ti kadakkelan a nagun-od a balligi iti 11 a bario. Naipangato ti inaldaw a

sueldo dagiti

mangmangged-talon iti P10 - 20 iti amin a tipo ti trabaho a panagtalon kas ti panaglamon, panagtabas, panagabono ken panagmula. Nangatngato ti tangdan para iti panagarado ken panagparagus. Nagbenepisio ti 990 a pamilia a bukbuklen ti 4,940 a tao.

"Ania pay ti dadduma a sinangoyo?" saludsod manen ni Ka Ariel.

"Sinuppiat ti tattao ditoy, karaman ti dua a kaarruba a bario ti programa ti DENR a CBFM! Addan ti naimula ngem sinipatanmin ti dadduma a mulmula. Ta no saan ket mabisinan kami. Itatta, agbayadkami kano kadagiti pinukanmi a kaykayo!", sungbat ni Tang Pelo (*keitaen ti nayon a palawag mainaig iti CBFM iti kakuyog nga artikulo iti panid 13*).

Sinango met ti organisado a masa ken Hukbo ti saritaan ti panagpresio ti gagatangen iti tiendaan. Maysa a problema iti lugar ti nangato unay a panagpresio ti gagatangen iti tiendaan.

“Gapu ta adda met pannakaawat dagiti addaan tiendaan, inawistayo ida nga ibaba iti nainkalintegang a panagpresio dagiti magatang. Immannamongda met isu a balligi manen daytoy,” naragsak nga imbingay ni Nana Pilar, maysa met a kameng ti organisasion ti babbai. Nagbenepisio ditoy ti 180 pamilya a bukuklen ti nasurok 900 a tao.

“Iti met usura, adda ti kinatungtongmi a maysa nga usurero ‘ti kabangibang a bario nga agpapautang ti 30%-40% nga interes kada apitan. Idi napalawaganmi ket naallukoy nga ibaba iti 15% ti interes. Pagsagsaganaanmi pay ti kampania iti tukad tipak wenna tukad ili.”

Mapadpadur-as met dagiti ammoyoan dagiti nakurapay a mannalon, mangmangged-talon ken akintengnga a mannalon.

“Pinatibker dagiti grupo ti ammuyo. Nalaklakanton a maurnos ti

panangitakder ti kooperatibami. Tapno maliklikan ti nangato a gastos iti produksion ken ti panagutang kadagiti bukatot nga usurero,” naisem met a nakuna ni Tang Pelo.

“Nana Pilar, kasano gayam daydiay taray ti parikut iti kiskisan, ngay?,” saludsod ni Ka Joe.

“Itay laeng nabiit, nakitulagkami iti akin-kiskisan nga ibaba ti bayadan manipud P20 agturong P18 kada lata. Kayatna a sawen, agbenepisio ngarud ti 180 a pamilya!”, naragsak nga impadamagna.

Napapateg a Balligi

Kadagitoy nagun-od a balligi, lallalo a pimmartak ti pannakakonsolida ken panaglawa ti base a masa. Maburburasen iti organisasion ti

Maburburasen iti organisasion ti bunga ti agreb. Adu a baro a lider masa ti napataud. Naitakder dagiti Komite a Pang-organisa (KP) iti 11 a bario. Nakapagrekluta kadagiti baro a kameng ti Partido ken nabukel manen dagiti sangay ti Partido kadagiti bario

bunga ti agreb. Adu ti baro a lider masa ti napataud. Naitakder dagiti Komite a Pang-organisa (KP). Nakapagrekluta kadagiti baro a kameng ti Partido ken nabukel manen dagiti sangay ti Partido kadagiti barbario.

Ngimmato ti kapet ken talek ti masa iti panangitandudo iti armado a dangadang. Sisasaganada a

pasampaen iti BHB dagiti nareregta ken nasalun-at nga annakda. Adda met sumagmamano a napasampa iti BHB.

“Saanak a masdaawen no apay kastoy a kabara ti pannakilangen ken iliw dagiti masa iti hukboda,” naibaga ni Ka Ariel. Nangted daytoy ti nayon nga inspirasion kas panagsaganana iti nangatngato a tukad ti dangadang.

Para iti umili, napaneknekanda manen ti kinapursigido ti BHB iti panangitandudo kadagiti demokratiko nga interesda. **B**

Manangallilaw a **CBFM** Community Based Forest Management

Saan laeng nga iti Sentral nga Isabela a maisaysayangkat daytoy a programa ti DENR no di iti intero a pagilian.

Nadumaduma ti langa ken awag kadaytoy. Social Forestry Program, Stewardship Contract, Integrated Social Forestry, Community Social Forestry, ken dadduma pay.

Agpampammarang a mangpadur-as kano ti kabiagan ken pagsayaatan dagiti komunidad nga agsangsangir iti kabakiran, dagiti nailian a minoria ken setler.

Panggepna a salakniban kano ti aglawlaw babaen ti panangisigurado ti sustainable a panangtaripato kadagiti bakir. Maaramat daytoy babaen ti panangited kano ti bileg kadagiti komunidad tapno irehabilitar, isalakan ken padur-asen dagiti nabatbati a bakir iti pagilian.

Kinaagpaysoanna, pukpukawenna ti kalintegang dagiti setler iti suksukayenda a daga ken dagiti nailian a minoria iti nakaisigudan a pagnanaedanda a daga (anestral).

25 a tawen a kontrata ti reforestation daytoy iti baet ti DENR ken komunidad. Mabalina a mapabaro manen ti 25 a tawen. Palubusan ken bigbigen kano ti DENR ti kalintegang ti komunidad nga agnaed ken agusar iti kabakiran.

Mangted pay ti DENR

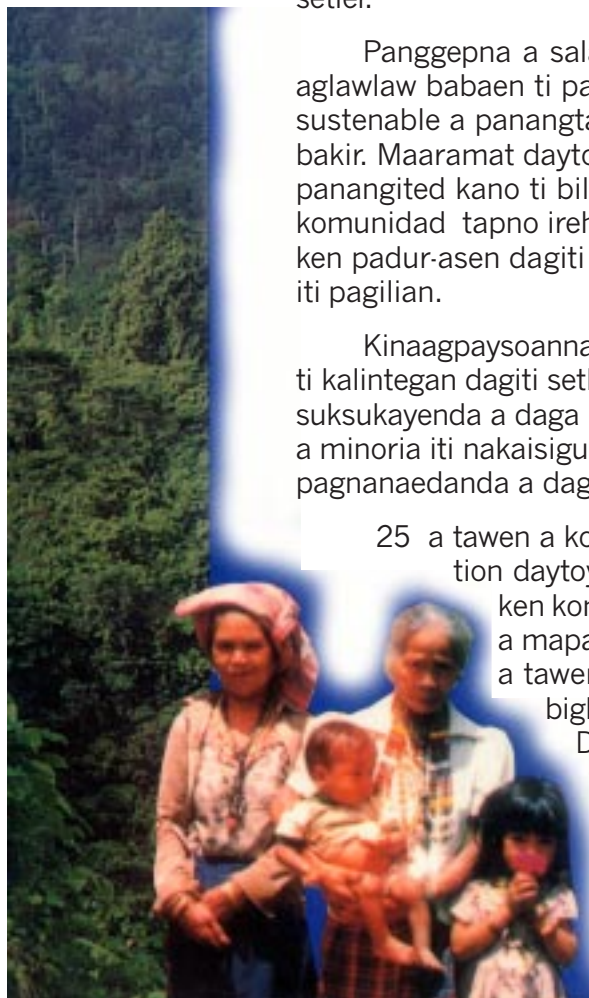
kadagiti bin-i nga imula dagiti umili. Kaadduan kadagitoy ket pangkomersial a kaykayo kas ti eucalyptus, mahogany, G-melina ken mangiums.

Iti umuna a panagkita, kasla napintas daytoy a gundaway para iti pangkabiagan dagiti umili. Ngem iti napirmaan a kontrata, ti umili ket mabigbig laeng nga *steward* wenno “mangaywan” ti dagada imbes koma nga agtagikua. Isu a ti kayat a sawen ti panagpirma ditoy, isuksuko ti umili ti aniaman a kalinteganda iti panagtagikua ti daga.

Malaksid ditoy, daytoy a programa ket saan a mangtarawidwid iti kabakiran gapu iti klase ti kayo nga ingkapilitan nga ipamulada kadagiti umili - ganggannaet a komersial a kayo a saan a natural iti lugar.

Dagiti nasao a kayo ket High Yielding Variety a para iti komersial a panagtroso. Addaan dagitoy ti galad a mangdadael iti aglawlaw. Bukatot ti sustansia ken dam-eg ti daga. Ken gapu ta maysa a klase laeng ti maimula iti maysa a disso ti wagas ti panagmula, makadadael ti dadduma pay a mulmula. Matmatay met dagiti ruot a kanen koma dagiti baka ken nuang kadagiti nagmulaan ti komersial a kayo. Iti sabali a pagilian, ti mismo g-melina ket maiparit kadagiti reforestation areas gapu ta daytoy ket kontra-watershed. Ibusen ti g-melina ti danum iti aglawlaw.

Iti uneg ti 50 a tawen, dagiti kangrunaan nga agsagrap ditoy ket dadakkel a korporasion ti logging. Mapadisi dagiti mannalon kadagiti sinukayda a daga ken mapukaw ti paggapuan ti kabiaganda. **B**

EKONOMIA

PAGPAAYANNA TI AFMA?

Saan a para iti umili ti Agricultural And Fisheries Modernization Act (AFMA) no di panagtalinaed ti kinaatrasado ken panangpairot ti bekkel dagiti gangannaet a monopolio kapitalista ken dagiti lokal a kakumplotna iti agrikultura

“Kanayon ti kalamidad iti biagmi, kadua. Saan latta a makaanay ti sapul ti kagudua ektaria a pakitalonak.

Ngumatngato ti gastos iti panagtalon. Kasta met dagiti inaldaw-aldaw a kasapulan. Saan met ngarud a ngumato ti presio dagiti produktomi,” kuna ni ‘tang Ando, maysa a nakurapay a mannalon a dimmar-ay iti maysa a taripnong dagiti mannalon iti sona a gerilia.

Saan a maiduma ti kasasaadna iti kaadduan a makitalon iti intero a Pilipinas. Kas dagiti padana, awan makitana a masakbayan ti kabiaganda. Iti mabiit a panawen, daytoy kaykaysuna a pagtaltalonanna ket alaendanto kenkuana.

Kaulpitan a kalamidad

Ti imperialismo ken kakumplotna a lokal nga agari-ari a dasig dagiti kaulpitan a kalamidad. Isuda ti mangdiddidigra kadagiti

mannalon kas kenni ‘tang Ando.

Awan sardayda a mangiyetnag kadagiti kontra-umili a patakaran ken programa a mangpakpakaro iti kasasaad dagiti napanglaw a mannalon.

Maysa kadatoy ti Agriculture and Fisheries Modernization Act (AFMA). Nakamaskara kas makamannalon ken makamodernisasion. Ngem ti kinaagpaysona, panangilukat daytoy iti agrikultura kadagiti gangannaet ken lokal a kapitalista ken appo’t daga.

Talmeg ti AFMA ti panagusar kadagiti baro a bin-i, abono, pestisidio ken makinaria a partuat iti sabali a pagilian a kontrol dagiti gangannaet. Itantandudona dagiti “tulagan” kano ni mannalon ken ni appo’t daga kas agpada nga addaan-karbengan iti daga.

Panggep kano ti AFMA ti nalabon a produksion. Maingato ti produksion ti pagay, ken mapasayaat dagiti industria ti

mais, asukar ken niog.

Kas resulta, dumur-as kano ti kabiaganda ti umili. Ikari pay ti gobierno a kalpasan ti pannakaipatungpal daytoy, mabalin kanon nga aginana dagiti nuang!

Dagito a kari ket sigud a nangngegen dagiti mannalon. Awan дума na daytoy a programa kadagiti proyekto a panangallilaw dagiti naglabas a rehimen.

“Masagana 99’ ken ‘Green Revolution’ ti awagda idi panawen ni Marcos, ‘Agrikultura a Makamasa’ kenni Estrada. Adda kadi manamnama a pagdumaanda?,’ panagduadua ni ‘tang Ando.

Piesta dagiti Agpupuonan

Tapno maipatungpal ti ambisioso a ‘modernisasion’, maituding ti nalalawa a dagdaga kas paraiso dagiti agpupuonan a gangannaet. Kadagitoy lugar, maipauneg iti reklasipikasion wenno baliwan ti pakausaran ti dagdaga.

Uray dagiti daga a naiyawat kadagiti sumagmamano a benepisiario ti CARP ket maibabawi. Intudingen ti gobierno ti 918,000 ektaria a daga a napauneg iti kumbersion para kadaytoy a panggep.

Karaman ditoy a masakop dagiti sigud a linteg iti kumbersion ti daga. Kas ti 'Mining Act of 1995' a mangidasar ti agingga 100,000 nga ektaria ti daga a mabalin nga abangan iti uneg ti 50-75 a tawen dagiti korporasion ti panagminas. Ken ti High Value Crops Development Act a pagmulaan kadagiti bin-i nga HYV dagiti daga nga agrikultural.

Ipammarang ti AFMA a 'sentro ti panagdur-as' dagitoy nga erya. Kinaagpaysoanna, dagitoy a lugar ti pangigabsuonan ti ganggannaet a puonan. Dagiti daga a naiyawat iti sumagmamano a mannalon ket maisubli iti kontrol dagiti dadakkel nga appo't daga. Isu a mapasasamak ti nasaknap a panagembargo ken panangagum kadagiti dagdaga.

Maysa a pamuspusan kadaytoy ket ti gakat a korporatiba. Iti 'korporasion', agpada kano ti karbengan ti mannalon ken negosiante ken appo't daga kas pareho nga agtagikua iti daga. Panggep daytoy nga iskema a pagbalinen a 'negosiante' dagiti agab-abang a mannalon.

Ngem iti uneg ti 'korporasion', ti suksukuyenda a daga ti sapi ti mannalon; makinaria ken kapital kadagiti 'kapitalista'.

Kas ti namay-an iti 4,361 nga ektaria ti daga ni Danding Cojuangco (nga inawagan pay ni Estrada kas "Ninong ti reporma iti daga")! idia Negros. Inlukatna ti mano a parsela ti daga, 'inlako' ti bassit a pasetna

'Didigra nga agpayso ti panagdur-as a kayatda a sawen!,' kuna ni 'tang Ando.

iti sumagmamano laeng a tenante. Ngem, ni Cojuangco latta ti addaan kadakkelan a bingay iti nasao a 'korporasion'. Ti nabingay dagiti mannalon ket karkari laeng gaputta agingga ita ket awan latta bukodda a daga.

Kastoy met laeng ti kaipapanan dagiti dadduma pay a pamuspusan ti AFMA. Kas ti Management Contract, a no sadinno ket agbalin a para-aywan ti mulmula ken daga dagiti mannalon, imbes a maipaima kadakuada. Ken ti Build-Operate-Transfer nga iskema, a mangiwayat kano ti industria iti pagilian kalpasan a maitakder ken mapagnam-ayan dagiti korporasion ti daga ti Pilipinas.

Laksid pay ditoy ti sigud a linteg a mangted-pammalubos kadagiti ganggannaet nga agtagikua ti daga iti uneg ti sangagasut a tawen. Ken ti panangidatag ni Presidente Estrada ti panangbaliw ti

konstitusion tapno maipalubos ti sientio porsiento a panagtagikuada iti dagdaga ti Pilipinas - taltalon, bakir, ken uray mismo a disso ti kabalbalayan!

Iti maskara ti 'korporasion', 'panagdur-as'

ken dadduma pay nga agkakasam-it nga awag, maipormal ti panagkontrol iti daga dagiti agribisnes a korporasion ken appo't daga.

'Didigra nga agpayso ti panagdur-as a kayat da a sawen!,' kuna ni 'tang Ando.

Gawat dagiti Umili

Imbes a seguridad iti taraon, ti nasaknap a kumbersion dagiti nalawa a katalalonan ket agresulta iti lalo a panagkirang ti kasapulan ti umili. Agtennag nga agangkat pay ti Pilipinas ti bagas ken dadduma a produkto iti sabali a pagilian. Iti panaglayus dagitoy nalaklaka a produkto, lalo a bumaba ti sigud a saan makaanay a sapul ti mannalon.

Gapu ta nakatalmeg ti AFMA iti panagusar ti kapital, lallalo a mailumlom dagiti mannalon iti panagutang. Kadagiti naipatakder nga ahensia ti pautang iti uneg ti AFMA, agganar pay ti dadakkel a ganansia dagiti korporasion.

Kasta met kadagiti napanglaw a mangngalap. Iti panagserrek ti ganggannaet a korporasion iti panagkalap, walo

million a tao nga agbibigay ditoy ti tantia a maawan-panggedan.

Uray dagiti nailian a minoria kas kadagiti Aggay ket mapatalaw kadagiti pagnaedanda gapu iti panagserrek dagiti ganggannaet a korporasion iti agrikultura, panagtroso ken panagmina.

Kasano a maited ti AFMA ti seguridad iti taraon no ipaidamna iti mannalon ti kangrunaan a paggapuan daytoy - ti daga?

Pakaruenna ketdi ti piudal ken mala-piudal a pananggundaway. Ti kabatog a resulta ket lalo a kinarigat. Dakdakkal pay a didigra.

Saplit ti Imperialismo nga US

Ti AFMA, korporatibisasion, ken dadduma pay a gakat ti pananggundaway ti mannalon ket paset pay laeng ti sigud a kontrol ti imperialismo nga US iti pagilian.

Naipauneg amin dagitoy iti imperialista a globalisasion. Iti uneg daytoy, ikedkeddeng dagiti imperialista a pagilian babaen kadagiti ahensiana ti naan-anay a pananglukat kadagiti ekonomia ti babassit a pagilian kas ti Pilipinas. Tapno nawaya a

makaserrek dagiti kapital ken sobra a produkto manipud iti bukodda a pagilian. Iti kasta, agtalinaed a nakasangir ken agserserbi ti agrikultura ken sibubukel nga ekonomiatayo kadakuada.

Kas ti panagserrek dagiti baro a partuat a bin-i kas ti BT-corn ken golden rice ti dadakkal a korporasion ti agribisnes kas ti Monsanto, Cargill, Zeneca ken AgroEvo.

Kasta met dagiti ramit ken makinaria nga aggapu iti sabali a pagilian. Kakuyog daytoy ti panagitakder kadagiti dadakkal a negosio iti agribisnes a pagganansiaan dagiti imperialista.

Kagiddanna, nangiyannatop pay ti programa iti edukasion ti gobierno tapno masigurado ti nalaka a pigsa't tegged dagiti masanay a teknisian ken dadduma pay a mangmangged iti uneg ti modernisasion. Maisuro kadagiti estudiante ti kaammuan ken kasanayan kadagiti ramit ken proyekto nga agserbi iti lalo pay a pananggundaway iti umili.

Ti sungbat iti parikut

“Awan ngarud pagpilianmi a mannalon. Mapatakias kami iti daga a pagtrabahuan, in-inut a mabisinan ti pamiliami iti kastoy a gulo ti ekonomia,” kuna ni ‘tang Ando.

Dagiti aso-aso a gobierno ket awanan-kabaelan ken pangngeddeng a mangipatungpal ti pudno a

reporma ti daga. Isuda pay ketdi ti kangrunaan nga agag-agum kadagiti dagdaga ti mannalon. Ti solusion ti kinarigat ket saan a CARP, AFMA wenno aniaman a programa ti gobierno.

Iti agdama a tukad ti nailian-demokratiko a rebolusion, isagsagana dagiti basaran ti panagrippuog iti monopolio ti daga ti sumagmamano nga appo't daga. Karaman ditoy ti panangirussuat ti armado a rebolusion ken panangitakder kadagiti organo ti bileg a pangpulitika, a mangipatpatungpal iti rebolusion agrario.

Babaen ti agreb, in-inot a mapakapsut ti bileg dagiti appo't daga ken maikkat ti naduma-duma a langa ti piudal ken mala-piudal a pananggundaway. Iti kamaudianan, maaramid ti nasaknap a kumpiskasion kadagiti nalalawa a dagdaga ken panangiwaras kadagitoy kadagiti umili.

Dagitoy ti basaran para iti modernisasion ti agrikultura iti Pilipinas. Babaen ti pudno a reporma ti daga ken panangpadur-as ti industria nga agserbi iti pagilian, naan-anay a ngumato ti produksion ken mapunas ti kinarigat.

‘Agpayso ti kunam, kadua, a kumarkaro dagiti kalamidad iti kabianganmi a mannalon. Kas iti ar-aramidenmi ita, masapul ti panagpalawag ken panagbukel kadagiti grupo iti intarmi. Napigpigsanto daytoy a bagyo a sumaranget iti pananggundaway ken panagrigrigat,’ pangngeddeng ni ‘tang Ando. **B**

Riribuk ti agsasaruno a panagngato ti presio ti langis

*"Ay ngilngilawen
gobierno't babaknang
Ti agas-asug, intero a pagilian
Panunotemman ti intay nagling-etan
Isuda't rumangrang-ay agrigrigat
'tay lattan*

*Presio dagiti magatgatang
Ditay makamkamatan
Ala, ngumatngato
Ditay' a magtengan
Ti krisis iti ekonomia
Datay' met marigrigatan
No nated ka isardengmon ti
mangan!*

*Petrolio ken gasolina
Nagkirang ken nanggina
Amin guyudenna
Plete, bagas, manteka
Abono, pestisidio
Kaasi pay ni Lakay Pilo
Sapay la gundawayan
Ti narawet a middleman!"*

Daytoy ti kansion ni Lakay Pilo. Manipud idi panawen ni Marcos, kastoyen ti kasasaad a sangsangoenna. Manipud idin, awan pay nagbaliwanna't kasasaad. Kumarkaro ketdi.

Nasaknap a protesta

Binulan ti panagngato ti presio ti langis manipud pay idi Abril 1999. Kagiddanna, bimtak met dagiti tignay protesta iti intero a pagilian laban kadaytoy.

Idi Setiembre 14, maika-14 a daras a ngimmato ti presio ti langis. Daytoy ti kakaruan a panagngato iti uneg ti 17 a bulan a napirmaan ti linteg ti Deregulasion ti Industria ti Langis. Babaen kadaytoy saan a sinardengan dagiti monopolio kapitalista ti panangpangato iti presio ti langis.

Gapu iti awan kontrol a panagngato iti presio ti produkto a petrolio, dagiti presio ti inaldaw a gagatangen kas ti bagas, asukar, kape, sabon, manteka, arina ket dagus met a ngimmato.

Pakpakaruenna ti sigud a kinakurapay dagiti umili. Ti rehimen a US-Estrada ket taktakderan ken iruprupirna latta ti panagserbi kadagiti interes ti dadakkel a ganggannaet a kapitalista ken

dagiti lokal nga agari-ari a dasig.

Saan a maallilaw ni Estrada ti umili iti panagpammarangna nga "agparintumeng" kadagiti korporasion ti langis tapno itantan nga ingato ti presio ti langis. Pabuya laeng amin dagitoy tapno ilisi ni Erap ti pammabasol ti umili kenkuana. Ken tapno agintatakder a bannuar a mangisaksakit kadagiti interes ti umili.

Kinasuitik ti gobierno

Ti reaksionario a gobierno ti nangipalubos ken nangted-karbengan nga ingato ti presio ti langis babaen ti panangitandudona iti Oil Deregulation Law.

Ti gobierno mismo ti maysa nga agnumnomar iti nangato a presio ti langis. Agkubra ti buis

a presio ti langis. Agkubra ti buis kada litro ti mailako a langis. Para iti tawen a 2000, saan a bumaba iti P40 bilion ti ganansia a mapespes ti gobierno manipod kadaytoy.

Ti rigatna, saan met nga agserbi iti umili ti dakkel a buis. No di ket pagbibingayan dagiti nararawet nga opisial ti gobierno, mapan iti bayad-utang ti Pilipinas kadagiti ganggannaet a bangko ken para iti dakkel a badyet ti AFP.

Panagkaykaysa ti umili kontra iti kartel

Agsidsidduker iti pungtot ti umili. Simmaknap ken immirteng pay ti tignayan a protesta laban kadagiti panagnagato ti presio ti langis ken dagiti gagatangen ken para iti panangingato ti sueldo dagiti mangmangged.

Umno ti panagkaykaysa dagiti patriotiko ken demokratiko a sektor tapno

epektibo a masuppiat ti awansarday a panagnagato ti presio ti langis. Nairussuat dagiti protesta a nangparalisa iti transportasion iti nadumaduma a ciudad iti intero a pagilian.

Napateg a bigbigen ti agsinnupadi nga interes dagiti umili iti maysa a bangir ken dagiti interes dagiti dadakkel a monopolio ti langis ken ti aso-aso nga estado iti maysa a bangir. Ti panangpespes ti sobra a ganansia ket kabaen laeng dagiti monopolio babaen ti panangdidigrada iti umili. Tapno malapdan ti nakaro a pannakadidigrada, rumbeng nga umaddang ken nairut a labanan ti umili ti panagnagato ti presio ti langis.

Daytoy a dangadang ket kasilpo ti dangadang kontra iti gobierno ni Estrada. Ti reaksionario nga estado ti kangrunaan a mangitantandudo ken

mangsalsalaknib ti interes dagiti monopolio.

Rumbeng a singiren daytoy kadagiti pagannurotan ken linteg a mangpalpalubos iti nakaro nga imperialista a panaggamrud ken awan-kapadana a krisis iti ekonomia ken politika.

Ti pangmabayagan a solusion

Iti pangkabiitan, itandudo ti panagkontrol wenno regulasion ti presio ti langis. Masapol ngarud nga ibasura ti Linteg ti Deregulasion nga isu't usaren iti panangmanipula dagiti monopolio ti presio ti langis.

Ngem saan nga umanay a solusion daytoy iti parikot ti panagnagato ti presio ti langis. Iti pangkabayagan, masapul a gibusan ti pananggundaway ti monopolio kapitalismo iti pagilian.

Ti solusion ket ti pananginasionalisa iti industria ti langis babaen iti pananggrebbek ti ganggannaet a kontrol iti industria ti langis. Nakasilpo daytoy iti dangadang para iti nailian nga industrialisasion a mangpartuat kadagiti basaran nga industria iti pagilian.

Daytoy ket paset ti pangkabayagan a tarigagay ti umili a putden ti kontrol dagiti bukatot a monopolio kapitalista iti sibubukel nga ekonomia ken iti gimong tayo.

Magun-od laeng daytoy ti baro a demokratiko a gobierno nga itakder ti rebolusionario a pannakidangadang. Babaen ti pannanggrebbek iti agruprupsaa malakonial ken malapiudal a sistema. **B**

